

ПОПЕРЕДЖЕННЯ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ

Для України проблема суїцидів — більш ніж актуальна. Статистичні дані дають нам жахливі числа про прояви суїцидальної поведінки саме серед дітей, підлітків і молоді. В Україні здійснюється на рік 34,5 дитячих самогубств на 100 тис. населення. Поряд з тим, майже 85% підлітків хоч раз у житті думали про самогубство. Хоча насправді ніхто з цих дітей не хоче вмирати, просто для дитини думки про самогубство — часто єдиний спосіб звернути на себе увагу батьків, крик про допомогу. У 80% випадків причиною суїциду серед дітей та підлітків виступають стосунки з близькими, проблеми, що пов'язані з стосунками з батьками. Інші причини суїцидальної поведінки: конфлікти з однолітками, проблеми з особами протилежної статі, зокрема нерозділене кохання, труднощі, пов'язані зі школою та навчанням, страх перед кримінальною відповідальністю, виховання в неповних сім'ях, випадки сексуального насилля, смерть товаришів та родичів. Також однією з причин суїциду дітей та підлітків виступає інтернет. Жахливим є те, що в Україні присутні так звані "групи смерті", адміністратори яких доводять дітей та підлітків до самогубства. У ті хвилини, коли батьки нічого не підозрюють, їх дитина може обирати у соцмережах квести в так званих «групах смерті».

У сучасному світі збільшується кількість дітей, які потребують особливої уваги. Це діти, для яких характерні:

- негативна поведінка;
- схильність до злочинності;
- відхилення у психічному розвитку;
- схильність до суїциду.

Перше літературне джерело, де згадано про суїцид, давньоєгипетський твір, написаний ще в ХХІ ст. до н.е., «Полеміка людини з душею». Весь твір пронизаний замкненістю і самотністю, людина відчувається самотньою у світі, де все для неї чуже і вороже. Смерть здається єдиним виходом із полону страждань. Самогубство засуджували давньогрецькі мислителі Сократ, Платон, Арістотель. Першим в історії церкви самогубство засудив Августин Блаженний. Він вважав це явище порушенням основної заповіді «Не вбий».

Французький соціолог Еміль Дюркгейм (1858—1917) у ХІХст. вирішив з'ясувати, які соціальні причини самогубства. Він стверджував, що, досліджуючи проблеми самогубства, передусім слід урахувувати зовнішні обставини, умови суспільства, за яких живе людина. Праця Дюркгейма «Суїцид» стала початком нової течії в соціології-суїцидології.

Суїцид (від лат. вбивати себе) — навмисне самоушкодження зі смертельним фіналом. Замах людини на власне життя кваліфікують як самогубство за умови, що вона усвідомлює значення своїх дій і керує ними.

Основні ознаки суїцидальної поведінки:

1. Втрата інтересу до звичних видів діяльності та навчання і, як результат погіршується успішність;
2. Незвичне зниження активності, нездатність до вольових зусиль;
3. Погана поведінка у навчальному закладі;
4. Незрозумілі дії або такі, що часто повторюються зникнення з дому і прогули;
5. Збільшення споживання тютюну, алкоголю або наркотичних речовин;
6. Інциденти із залученням правоохоронних органів;
7. Будь-які раптові зміни у поведінці і настроях;
8. Нехтування своїм зовнішнім виглядом;
9. Прощання, розмови чи жарти про бажання померти;
10. Повільна, маловиразна мова;
11. Амбівалентність, подвійність емоцій;
12. Безпорадність та безнадійність;
13. Присутність переживання горя, надмірні побоювання або страхи, почуття провини чи відчуття невдачі, поразки;
14. Неуважність та розгубленість;
15. Страх невдачі, почуття неповноцінності, негативна самооцінка, соматичні скарги;
16. Агресивна поведінка, надмірна самокритичність;
17. Втрата властивої для дітей енергії;
18. Порушення сну, зміну апетиту або ваги.

Десять основних мотивів суїцидальної поведінки серед молоді:

1. Переживання образи, самотності, відчуженості.
2. Реальна або уявна втрата батьківської любові, нерозділене кохання, ревності.
3. Переживання, пов'язані зі смертю одного з батьків, розлучення батьків.
4. Почуття провини, сорому, образи, незадоволення собою.
5. Страх перед ганьбою, глузуванням, приниженням.
6. Страх перед покаранням.
7. Любовні невдачі, вагітність.
8. Почуття помсти, шантажу.
9. Бажання привернути до себе увагу, викликати жаль, співчуття.
10. Співчуття або наслідування приятелів, героїв книг.

Молодь найвразливіша до соціальних негараздів у суспільстві. Сьогодні зростає кількість чинників, що схиляють молодь до самогубства.

Якщо аналізувати дитячі суїциди, то частіше за все – це реакція на ситуацію: побили, в тому числі й батьки, отримав погану оцінку, різні форми булінгу тощо. Уявлення про цінність життя у дітей і підлітків абсолютно інше ніж у дорослих.

Життєвий досвід у них дуже малий і обмежується часто враженнями від телевізійних фільмів, коли герої оживають або живуть в іншому вимірі і навіть намагаються втручатися в справжнє життя. Тому дуже багато хто з підлітків, які здійснюють самогубство, впевнені, що: 1) їх врятують; 2) якщо їх не врятують, то все одно вони будуть жити далі, тільки в іншій формі.

Суїцидальна поведінка підлітків, маючи подібність з діями дорослих, відрізняється віковою своєрідністю. Підліткам характерна підвищена вразливість і навіюваність, здатність яскраво відчувати і переживати, схильність до коливань настрою, слабкість критики, егоцентрична спрямованість, імпульсивність в ухваленні рішення. Досить часто самогубство підлітків викликається гнівом, протестом, злістю або бажанням покарати себе і інших. При переході до підліткового віку виникає підвищена схильність до самоаналізу, песимістичної оцінки навколишнього оточення і своєї особистості.

Рекомендації для профілактики суїцидальної поведінки

Проблему суїциду, суїцидальної поведінки дітей та підлітків необхідно вирішувати спільно з батьками, вчителями, практичними психологами та соціальними працівниками. Дитина звертається за допомогою для того, щоб хтось зупинив її, підтримав, розкрив сутність її проблеми, вислухав і т.д. Підлітки, як правило, не знають, як жити далі.

Особливість роботи полягає у тому, щоб підліток сам розповів про свої проблеми і відчував, що його сприймають, розуміють, надають підтримку. Поради, рекомендації чи контроль – неефективні способи. Тому важливим аспектом є створення атмосфери високої духовності, поваги до особистості та її внутрішнього світу. Зокрема діти повинні відчувати турботу і потрібність як рідним, так і соціуму в цілому. Адже ні одна людина не хоче померти, вона хоче лише втекти від деяких обставин, які вважає нестерпними. Батькам потрібно демонструвати свою любов дітям, підтримувати їх самостійні прагнення та суворо не судити, адже саме це веде до підвищення самооцінки, особистісного зростання та успішності власної життєдіяльності. Коли людина залишається наодинці зі своєю проблемою, то проблема здається надміру великою і нерозв'язною. Зважаючи на загрозу кризового психоемоційного стану для будь-якої дитини у сучасному егоцентричному й агресивному світі, слід своєчасно вжити належних заходів, щоб запобігти фатальним наслідкам.